

Per Nellemann Bang

Hvilket øje er det dominerende?

Hvordan afgøres det enkelt?

Det er særdeles ofte vigtigt at få styr på hvilket øje, der er det dominerende, det øje man sigter med, når begge øjne er stort set lige gode, og der ikke er tale om regulær amblyopi. Det kan være ved skydning, hvad enten det er med bue og pil, geværer eller pistoler, måske blot bowling og dart. Eller det kan være det øje, man bruger, når man bruger uni-okulære kikkerter og mikroskoper. I nogle sportsgrene, hvor positionen (stance) af og til kan være til siden, som i cricket og golf, anvendes det dominerende øje.

AF PER NELLEMANN BANG

I militæret bruger man efter tysk tradition udtrykkene recht eller links skytte, hvor man i Storbritannien eller Frankrig siger 'Master Eye', 'Oeil Maître'. Man kan også sige HERSKER-øjet, som man siger i Finland: 'Hallita Silmä', uden at der på nogen måde er tale om S&M.

Selv er jeg krydsdominant, det vil sige venstreøjet og højrehåndet. Det gav ubehagelige problemer med at ramme 'Bulls Eye' i rekruttiden i lægekorpsset. Vi anvendte det veltjente og fra WW II kendte M1 Garandgevær, der jo har et sigtemiddel, som er tilpasset højredominante, som er mest almindeligt. Den højreøjede andel er omkring 60-70% og den venstreøjede så mange som 30-40%.

Andelen er mærkeligt nok ens på tværs af mange befolkninger. Men det er helt anderledes i sportens verden.

I bueskydning er 80% højrehåndede og højreøjede, men i cricket er 50% krydsdominante. Mærkeligt nok var de 14 sejlere i det britiske olympiske team i Atlanta venstreøjede, 57%. Så det ser ud som om, øjendominans er af betydning og for valget af sportsgren.

Hvis det dominerende øje ikke er afstandsøjet, føles det meget ubehageligt, alt andet lige, uanset synsstyrken er ens på de to øjne.

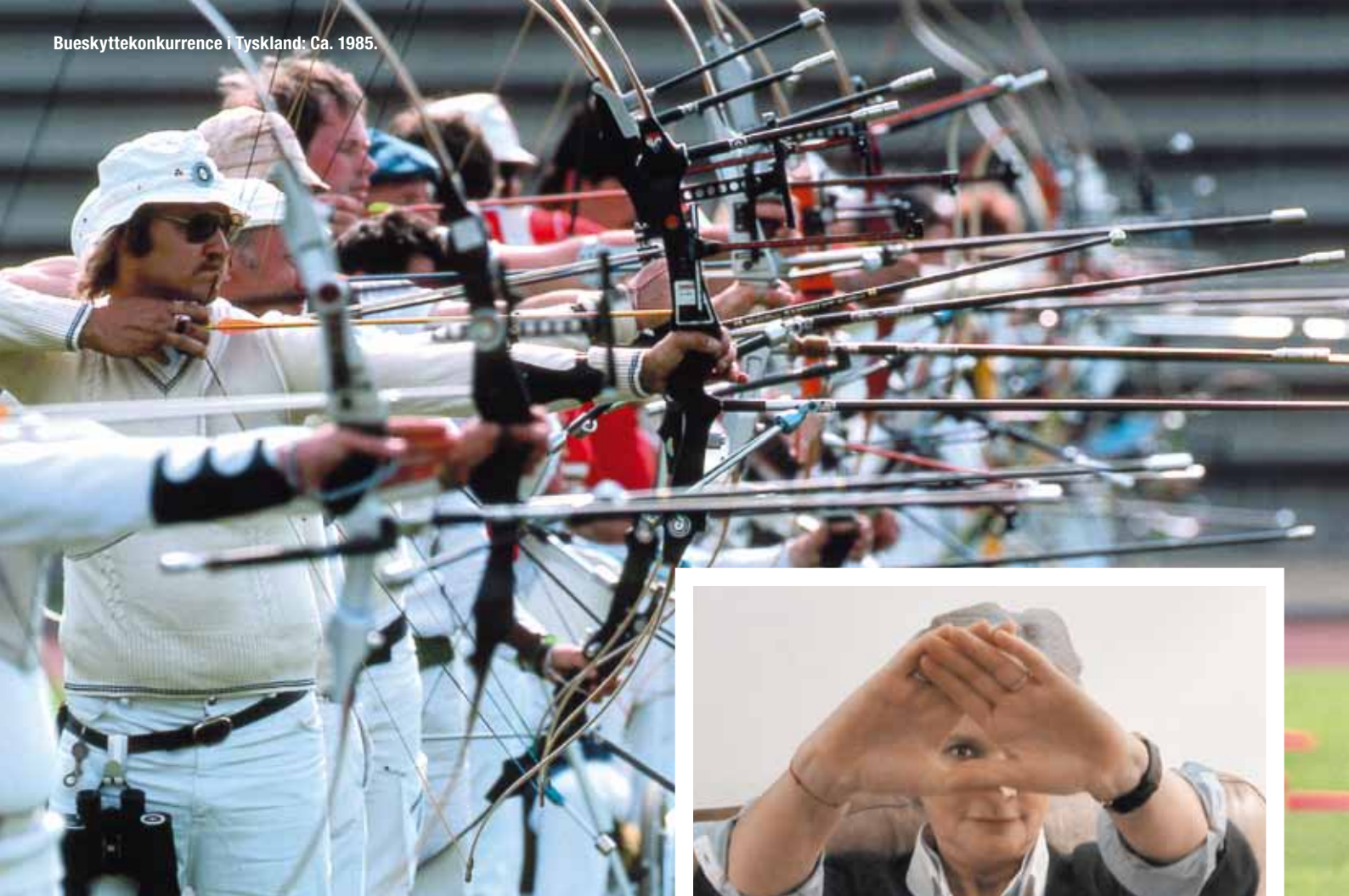
Det er derfor vigtigt at kende det dominante øje ved tilpasning af briller og kontaktlinser.

Det er endnu mere betydningsfuldt, når det fastlægges, hvilket øje, der skal opereres ved en korrektionsændrende øjenoperation, som ikke er så ligetil at omgøre. Det være sig en katarakt-operation eller laseroperation, som tilmed også indebærer et valg af, hvilken styrke øjet skal have af hensyn til dominans/ikke dominans.

Vi ser her bort fra multifolale diffraktionslinser, som jo ikke er gavnlige for alle patientkategorier.

Et lille sidespring: Er det nødvendigt at ombytte en pseudophacos, er det bedst at gøre det i begyndelsen af den første postoperative uge ifølge overlæge Jørgen Villumsen, Glostrup, da man så stadig kan benytte den gamle linsesæk.

Tilbage igen. En optimal teknisk operation synes patienten måske ikke er så fremragende, hvis det dominerende øje ikke blev til øjet til afstand, men derimod læseøjet med let myopi. Og her er det godt at erindre den gamle lærdom, at ved dobbeltsidig myopi, men forskellig styrke (anisotrop myopi), vil det mest myope øje i reglen være det dominante. Det skyldes nok, at i den såkaldt kritiske og sensitive periode i småbørnsalderen er tilværelsen jo baseret på de nære oplevelser. Det er tankevækkende, at det, man legede på gulvet som lille, får indflydelse på en operation flere årtier senere.

Når et objekt fikseres på lang afstand gennem et pænt hul, en cirkel eller en trekant, kan det tydeligt afgøres hvilket øje, der dominerer

Men hvordan man enkelt og nemt finder det dominante øje, er vel kendt for alle legitimerede øjenlæger, men af hensyn til yngre og ældre, der har haft andet at tænke på, skal fremgangsmåden resumeres.

Princippet hviler på, at patienten (den undersøgte) fikserer med begge øjne på et punkt uden for samsynsområdet, Panums fusionsareal, bedst 4-6 m.

Fiksationen påbegyndes ved, at patienten strækker begge arme og med begge hænder danner en lille trekant mellem de to tommelfingre og pegefingre, som afgrænser håndfladerne.

Man kan da umiddelbart se det dominante øje gennem trekanten.

Undersøger man sig selv, føres de udstrakte hænder blot langsomt tæt til ansigtet under fikseringen, og trekanten vil da ramme det dominante øje.

Man kan eventuelt danne en cirkel med en hånds pege- og tommelfinger

eller klippe et hul i et stykke papir, men trekantsmetoden foretrækker jeg selv.

Der findes også andre metoder, men de er ikke helt så enkle. Med to spejle stående vinkelret på hinanden vil man se sit eget dominerende øje med en linje gennem det dominerende øje svarende til samlingen af de to spejle.

Ocular dominance columns

Ocular dominance columns er et udtryk, som stammer fra 1960 fra Hubel og Wiesel's påvisning af det cytochrom oxidase-farvede område i synscortex V1, blandt andet hos katte. Disse søjler spreder sig over flere lag og fremtræder derfor i et zebrastrøbet mønster. Neuroner her reagerer overvejende fra det ene eller andet øje og formodes derfor at være forbundet med det binokulære syn hos flere dyrearter fra bl.a. katte til mennesker. Men rotter har ikke 'Ocular Dominance Columns', selvom de har

binoculært syn, og halvaberne 'aquirrel monkeys', dødningehoved-aberne har meget varierende 'Ocular Dominance Columns'.

Andre områder af syns-cortex farves også af cytochrom oxidase, de såkaldte 'blobs', fordi de ligner bobler, men de er blandt andet tilknyttet farvesynet.

Det mest betydningsfulde og gamle udgangspunkt er nok, at 'Ocular Dominance Columns' forsvinder og atrofiere, når kun et øje afblændes og undertrykkes i lange perioder.

Note: I angelsaksiske lande bruges udtrykket ipsilateral og contralateral. Er man højrehåndet og højreøjjet, er man ipsilateral. Og ligeså for venstre. *Er man højrehåndet og venstreøjjet, er man krydsdominant eller contralateral.*

Referencer:
www.oftalmolog.com ■